

УДК 351.74(477)

Бондар Валерія Валеріївна –

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ

Valeriia V. Bondar –

candidate of juridical sciences, associate professor,
assistant professor of the Department of Administrative Law and Administrative Proceedings,
Lviv State University of Internal Affairs
(26 Horodotska Street, Lviv, Ukraine)

Взаємодія підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства

Конституція України гарантує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Саме ця норма є однією з головних основ у діяльності поліції, яка виконує правозахисну функцію держави та спрямована на захист порушених прав громадян, пошук правопорушників, притягнення їх до відповідальності та відновлення порушеного права. Закон України «Про Національну поліцію» визначає, що задоволення потреб населення, територіальних громад та об'єднань має бути базою для здійснення діяльності поліції. Практика показує, що, спираючись на підтримку населення, поліція успішно вирішує завдання щодо забезпечення громадського порядку і безпеки. Співробітники поліції повинні активніше включатися в діяльність по роз'ясненню населенню законів та інших правових актів з питань забезпечення правопорядку, особистої і громадської безпеки, інформувати про стан правопорядку на території обслуговування. Ці завдання ефективніше вирішуються за активної участі громадських об'єднань.

Ключові слова: Національна поліція, правове забезпечення, закон, громадськість, населення, територіальна громада, партнерство, правопорушення.

V. V. Bondar Interaction of Subdivisions of Preventive Activities with the Population on the Basis of Partnership

The Constitution of Ukraine guarantees that a person, his life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized as the highest social value in Ukraine. It is this norm that is one of the main bases in the activity of the police, which performs the human rights function of the state and is aimed at protecting the violated rights of citizens, searching for offenders, bringing them to justice and restoring the violated right. The Law of Ukraine “On the National Police” specifies that the satisfaction of the needs of the population, territorial communities and associations should be the basis for the implementation of police activities.

Practice shows that, relying on the support of the population, the police successfully solves the task of ensuring public order and security. Police officers should be more actively involved in explaining to the population laws and other legal acts on issues of ensuring law and order, personal and public safety, informing about the state of law and order in the service area. These tasks are solved more effectively with the active participation of public associations.

The police can achieve significant success in the field of crime prevention only if an atmosphere of mutual respect and cooperation is built between it and the population. According to the Law of Ukraine “On the National Police”, the police carry out their activities in close cooperation and interaction with the population, territorial communities and public associations based on the principles of partnership, taking into account the specifics of the region and the problems of territorial communities. Martial law conditions create extraordinary conditions for police-community interaction.

Issues of security, organization of public order protection, and prevention of crimes in the territory of the community come to the fore. At the same time, it is important that the police interact with the community and perceive it as a partner in ensuring security.

Keywords: National police, legal support, law, public, population, territorial community, partnership, crime.

Постановка проблеми. У цей надзвичайно складний час для нашої держави правоохоронні органи покликані віддано і чесно слугувати суспільству і державі. Діяльність Національної поліції України, що пройшла реформування і нині виконує головну функцію в державі щодо захисту прав і свобод людини і громадянина, зумовлює актуальність розкриття питання взаємодії поліції та суспільства, оскільки поліція для ефективного виконання своїх функцій має підтримувати зв'язок та співпрацювати з громадськістю та населенням.

Участь населення в правоохоронній діяльності є важливим інститутом, який здатний реально та ефективно впливати на припинення правопорушень і стан забезпечення публічного порядку та публічної безпеки в Україні.

Конституція України гарантує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Саме ця норма є однією з головних основ у діяльності поліції, яка виконує правозахисну функцію держави та спрямована на захист порушених прав громадян, пошук правопорушників, притягнення їх до відповідальності та відновлення порушеного права. Закон України «Про Національну поліцію» визначає, що задоволення потреб населення, територіальних громад та об'єднань має бути базою для здійснення діяльності поліції [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концептуальні основи адміністративно-правових засад взаємодії Національної поліції України і населення були та залишаються об'єктом дослідження багатьох учених, серед них: В. Аброськін, О. Балинська, О. Бандурка, А. Берлач, Є. Бородін, І. Бубнова, В. Гончаренко, Л. Гуменюк, М. М. В. Ковалів, Я. Когут, І. Кравченко, Б. Логвиненко, В. Майоров, С. Медведенко, О. Музичук, Т. Назар, Ю. Назар, О. Остапенко, Ю. Хатнюк та інші.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації, сучасних наукових поглядів охарактеризувати форми та напрями

взаємодії підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія Національної поліції України з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю є важливим напрямком забезпечення ефективної поліцейської діяльності в державі, в тому числі і діяльності по забезпеченню громадської безпеки та порядку. Громадяни України мають право створювати в установленому законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [4, с. 72].

Залучення населення до охорони громадського порядку є важливим елементом взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями [5, с. 600]. Практика показує, що, спираючись на підтримку населення, поліція успішно вирішує завдання щодо забезпечення громадського порядку і безпеки. Співробітники поліції повинні активніше включатися в діяльність по роз'ясненню населенню законів та інших правових актів з питань забезпечення правопорядку, особистої і громадської безпеки, інформувати про стан правопорядку на території обслуговування. Ці завдання ефективніше вирішуються за активної участі громадських об'єднань. Правовою основою діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку є Конституція України, Закон «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань охорони громадського порядку і державного кордону, боротьби зі злочинністю та адміністративними правопорушеннями, а також положення (статuti) цих формувань [4, с. 72].

Поліція може досягти значних успіхів у сфері протидії правопорушенням лише в тому випадку, коли буде побудовано атмосферу взаємоповаги і співпраці між нею та населенням. Згідно з Законом України «Про Національну поліцію» поліція здійснює свою діяльність в тісній співпраці і взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на принципах партнерства, зважаючи на специфіку регіону і проблеми територіальних громад [6].

Ідею партнерства поліції та населення О. Проневич визначає як «усвідомлення поліцією необхідності врахування думки і побажань громадськості під час визначення та оцінки своєї роботи; співпрацю з населенням із метою виявлення і вирішення місцевих проблем, яка має бути орієнтована на превенцію правопорушень» [5, с. 601]. Населення повинне сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з удосконалення та поліпшення роботи поліції [7, с. 9]. Як справедливо відзначила Л. Гуменюк, «основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є наполеглива необхідність підвищення рівня залученості суспільства до процесу гарантування безпеки і громадського порядку...» [8, с. 21].

Отже, саме робота та залученість суспільства до забезпечення й охорони правопорядку, становлення і розвиток партнерства Національної поліції України з населенням сприятиме: – підвищенню рівня довіри суспільства до правоохоронних органів; – активізації діяльності суспільних формувань; – зміцненню правопорядку; – регулюванню соціальних конфліктів; – поліпшенню безпеки життя громадян; – подоланню кризових явищ [9, с. 90].

Проведене дослідження, якими врегульована взаємодія органів і підрозділів Національної поліції з громадськістю, вивчення та розгляд особливостей залучення населення до взаємодії з поліцією дає можливість виокремити основні напрями, за якими відбувається ця взаємодія, зокрема:

1) здійснюються відповідно до стратегії поліцейської діяльності, орієнтованої на суспільство:

– проведення роз'яснювальної роботи для формування в населення правової культури,

профілактики правопорушень, підвищення правосвідомості громадян;

– залучення населення до профілактики правопорушень, охорони публічного порядку і протидії злочинності (отримання інформації);

– проведення зустрічей із громадянами, суспільством, громадськими організаціями, керівниками органів місцевого самоврядування;

– співпраця з органами місцевого самоврядування, керівниками підприємств, установ, організацій;

– визначення загальних пріоритетних напрямів роботи з урахуванням думок і потреб суспільства;

– інформування населення про криміногенну ситуацію і заходи з охорони публічного порядку; – розробка планів спільних заходів із населенням, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування;

– організація навчальних семінарів для представників громади, які беруть активну участь в правоохоронній діяльності;

– спільні проєкти («Поліцейський офіцер громади», «Школа і поліція» тощо);

2) напрями загального профілю:

– робота зі зверненнями громадян та їх особистий прийом;

– надання правової допомоги; – просвітницька робота з дітьми, підлітками і молоддю з формування правосвідомості;

– співпраця з населенням у межах проведення оперативно-розшукової діяльності;

– співпраця з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; – співпраця з розшуку зниклих, викрадених або взятих у полон осіб;

– заохочення представників громадськості за вагомі досягнення у правоохоронній діяльності;

– надання допомоги особам, які опинилися у скрутному становищі;

– здійснення громадського контролю у сфері правоохоронної діяльності;

– організація та функціонування прямої «гарячої лінії» для населення;

– нормативно-правове закріплення основних принципів взаємодії (нормативно-законодавчий аспект);

– співпраця під час провадження у справах про адміністративні правопорушення

або під час кримінального провадження в якості свідків, понятих, перекладачів, фахівців, експертів [9, с. 91].

Взаємодія поліції з громадянами відбувається у разі звернення громадян із заявами та повідомленнями про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, що регламентовано Інструкцією з організації реагування на заяви та

повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також оперативного інформування в органах та підрозділах Національної поліції України.

Для взаємодії з суспільством дільничні офіцери поліції можуть використовувати консультативні групи громадян. Так, завдяки регулярному проведенню зустрічей представників певних адміністративних територій і місцевих органів поліції обговорюються та вирішуються загальні питання і проблеми, а також підшукуються локальні рішення для врегулювання місцевих проблем. Такий захід є корисним для населення загалом, незалежно від його політичних поглядів або етнічної приналежності. До переваг використання консультативних груп громадян відносяться: поліпшення відносин між громадянами і представниками поліції завдяки співпраці; підвищення ефективності комунікації й обміну інформацією; підвищення загальної якості життя населення [9, с. 92].

Доцільно було б запровадити діяльність громадських помічників (позаштатних працівників), які б співпрацювали з поліцейськими на постійній основі. Такі громадські помічники повинні закріплюватися за певним підрозділом або конкретним працівником національної поліції, вони змогли б надавати більш вагому допомогу, зокрема, завдяки постійній співпраці, систематизації інформації, одержаних знань та досвіду.

Слід врахувати, що до позаштатних працівників необхідно залучати колишніх співробітників поліції чи інших правоохоронних органів, адже вони не тільки будуть мати потрібний досвід, а й можуть ним поділитися з молодими поліцейськими.

Також моментом, що вимагає як нормативного, так і організаційного врегулювання, є закріплення та реалізація можливостей територіальних громад, органів

місцевого самоврядування надавати матеріальну допомогу місцевим дільничним офіцерам поліції, підрозділам Національної поліції України безпосередньо, адже зараз така можливість відсутня.

Ремонт, обслуговування авто, забезпечення його паливом, виділення необхідної оргтехніки, заохочення співробітників поліції, їх преміювання – це ті питання, що вимагають врегулювання. Самі місцеві жителі, громади відзначають наявність такої проблеми, коли вони хочуть, але не в змозі надати матеріальну допомогу місцевим поліцейським [9, с. 92].

В умовах воєнного стану органи та підрозділи Національної поліції працюють в посиленому режимі. Окрім основних завдань та функціональних обов'язків передбачених Законом України «Про Національну поліцію України», нормативно-правовими актами МВС, які регламентують діяльність окремих підрозділів НПУ, поліцейські виконують не властиві до воєнного стану завдання [10, с. 66]. Мова йде про евакуацію населення з територій, де ведуться активні бойові дії, забезпечення населення гуманітарною допомогою, тощо. Проактивна поліцейська діяльність на території громад є ефективним заходом профілактики та дозволяє належно реагувати на факти вчинення правопорушень [11, с. 96].

Разом з тим, є проблемні питання у забезпеченні безпекового середовища в громадах. Наприклад, за трьома і більше громадами закріплений один поліцейський офіцер громади, об'єктивно в силу зазначених чинників неможливо якісно відпрацювати поліцейську дільницю. Актуальним питанням залишається належна взаємодія поліції з представниками громадськості в громадах, та влади у залученні всіх представників до спільної профілактичної діяльності. Позитивним прикладом взаємодії поліції та населення є запроваджена спільна ініціатива, як «Сусідська варта», яка також показала свою ефективність в нових умовах воєнного стану. Громадська приймальня УГСПЛ в м. Одесі підготувала звіт «Впровадження «Community Policing» в умовах війни та воєнного стану», який на прикладі Одеської області визначає процес розвитку підходу «Community Policing» в умовах війни та формулює рекомендації щодо перспектив

подальшої співпраці громади з поліцією, зробила висновок про трансформацію груп «сусідської варти» на прикладі Татарбунарської громади Одеської області. Окрім чисельного зростання, там було формалізовано співпрацю груп «сусідської варти» з органами безпеки та правопорядку. Окрім звичної профілактики та повідомлення про правопорушення поліцію чи ТРО, групи «сусідської варти» займаються енергетичною безпекою, роботою систем оповіщення та упорядковують укриття [12].

Водночас поряд з прийняттям ряду управлінських рішень, спрямованих на протидію агресору та посилення протидії злочинності, продовжується реалізація ряду проєктів структурних перетворень. Зокрема продовжується реалізація проєкту «Поліцейський офіцер громади», який має на меті забезпечити кожному територіальну громаду офіцером поліції, який працює та проживає на території громади [3].

Основними цілями цього проєкту є побудова сталої співпраці з громадою для створення спільного безпечного середовища, інтеграція поліції в суспільство, задоволення безпекових потреб громадян, залучення до партнерства усіх зацікавлених сторін, ефективно та консолідоване вирішення локальних проблем громади.

З урахуванням випуску поліцейських, які 21 грудня 2022 року завершили навчання за спеціалізацією "Поліцейський офіцер громади", найближчим часом на території держави працюватимуть 1 118 поліцейських офіцерів у 623 територіальних громадах. На кінець 2023 року 1 011 поліцейських обслуговують 578 територіальних громад у 23 регіонах держави.

Разом з тим, з метою надання якісних поліцейських послуг у територіальних громадах та створення належних умов праці поліцейських офіцерів громад Національною поліцією за сприяння місцевих органів самоврядування відкриваються «Поліцейські станції». У 2022 році відкрито 170 поліцейських станцій. На цей час загальна їх кількість – 1031, з яких 26 – функціонує в центрах безпеки [3].

Умови воєнного стану створюють надзвичайні умови для взаємодії поліції та громади. На перший план виходять питання безпеки, організація охорони громадського порядку, запобігання вчиненню правопорушень на території громади. При цьому важливо, щоб поліція взаємодіяла з громадою та сприймала її як партнера у забезпеченні безпеки [11, с. 96].

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, взаємодія Національної поліції України та громадськості має відбуватися так: поліція виконує свої обов'язки з урахуванням потреб місцевої громади та окремих груп її населення; підрозділи Національної поліції інформують громадськість про стан правопорядку на підвідомчій території; керівництво територіальних підрозділів поліції проводить зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування, на яких обговорює діяльність поліції, визначає поточні проблеми публічної безпеки громадян та шляхи їх вирішення; поліція та представники громадськості розробляють спільні проєкти, програми та заходи для задоволення потреб населення та поліпшення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань; поліція бере активну участь у правовому вихованні населення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Ізбаш К. С., Домброван Н. В. Нормативно-правове забезпечення взаємодії національної поліції України з громадськістю та населенням на засадах партнерства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 1-2'2022. С. 241-246.
3. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf
4. Рижкова С.А., Стангурський Д.О. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства. *Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності*

Національної поліції: матеріали Регіонал. кругл. столу (м. Дніпро, 4 червня 2021 р.). Дніпро: ДДДУС, 2021. С. 71-73.

5. Проневич О. С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні. *Форум права*. 2011. № 4. С. 600–606.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

7.Балинська О. Нормативна основа співпраці поліцейського та громадян в Україні. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники: З. Кісіль, Л. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 7–12.

8. Гуменюк Л. Поліція і населення: психологічний складник ефективності співпраці. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*: матеріали круглого столу, м. Львів, 23 листопада 2017 р. Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 19–22.

9. Хатнюк Ю. А. Зміст та перспективи взаємодії поліції і населення. *Часопис цивілістики: наук.-практ. журн.* Одеса: Гельветика, 2021. Вип. 43. С. 89-93.

10. Рижкова С. А. Особливості профілактичної роботи дільничних офіцерів поліції в умовах воєнного стану. *Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції*: Матеріали регіонального круглого столу (м. Дніпро, 4 червня 2021 року). Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 66-68.

11. Рижкова С. А. Взаємодія поліції та громади в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану*: матеріали Регіон. круглого столу (м. Дніпро, 19 квіт. 2023 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 95-97.

12. Як впроваджується «Community Policing» в умовах війни: дослідження. URL: <https://www.helsinki.org.ua/publications/yak-vprovadzhuetsia-community-policing-v-umovakhviyny-doslidzhennia/>.

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1996, № 30, st. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Izbash K. S., Dombrovan N. V. Normatyvno-pravove zabezpechennia vzaiemodii natsionalnoi politsiï Ukrainy z hromadskistiu ta naseleнням na zasadakh partnerstva. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*. 1-2'2022. S. 241-246.

3. ZVIT Natsionalnoi politsiï Ukrainy pro rezultaty roboty u 2022 rotsi. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf

4. Ryzhkova S.A., Stanhurskyi D.O. Vzaiemodiia pidrozdiliv preventyvnoi diialnosti z naseleнням na zasadakh partnerstva. *Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia pidrozdiliv preventyvnoi diialnosti Natsionalnoi politsiï*: materialy Rehional. kruhl. stolu (m. Dnipro, 4 chervnia 2021 r.). Dnipro: DDDUS, 2021. S. 71-73.

5. Pronevych O. S. Nimetska ta polska modeli partnerskoi vzaiemodii politsiï ta naseleння na lokalnomu rivni. *Forum prava*. 2011. № 4. S. 600–606.

6. Pro Natsionalnu politsiïu: Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 r. № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

7. Balynska O. Normatyvna osnova spivpratsi politseiskoho ta hromadian v Ukraini. *Suchasni stratehii ta perspektyvy optymizatsii vzaiemodii politsiï i naseleння v sotsiiumi*: materialy kruhloho stolu, 23 lystopada 2017 r. / uporiadnyky: Z. Kisil, L. Humeniuk. Lviv: LvDUVS, 2017. S. 7–12.

8. Humeniuk L. Politsiia i naseleння: psykholohichni skladnyk efektyvnosti spivpratsi. *Suchasni stratehii ta perspektyvy optymizatsii vzaiemodii politsiï i naseleння v sotsiiumi*: materialy kruhloho stolu, m. Lviv, 23 lystopada 2017 r. Lviv: LvDUVS, 2017. S. 19–22.

9. Khatniuk Yu. A. Zmist ta perspektyvy vzaiemodii politsiï i naseleння. *Chasopys tsyvilistyky: nauk.-prakt. zhurn.* Odessa: Helvetyka, 2021. Vyp. 43. S. 89-93.

10. Ryzhkova S. A. Osoblyvosti profilaktychnoi roboty dilnychnykh ofitseriv politsiï v umovakh voiennoho stanu. *Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia pidrozdiliv preventyvnoi diialnosti Natsionalnoi politsiï*:

Materialy rehionalnoho kruhloho stolu (m. Dnipro, 4 chervnia 2021 roku). Dnipro: Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2021. S. 66-68.

11. Ryzhkova S. A. Vzaiemodiia politsii ta hromady v umovakh voiennoho stanu. *Aktualni problemy preventyvnoi diialnosti Natsionalnoi politsii v umovakh voiennoho stanu*: materialy Rehion. kruhloho stolu (m. Dnipro, 19 kvit. 2023 r.). Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 2023. S. 95-97.

12. Yak vprovadzhuietsia “Community Policing” v umovakh viiny: doslidzhennia. URL: <https://www.helsinki.org.ua/publications/yak-vprovadzhuietsia-community-policing-v-umovakhviiny-doslidzhennia/>.